

відповідальності важливо пам'ятати про чотири фактори. По-перше, необхідна наявність договірної зобов'язання. По-друге, слід довести, що було порушено права пацієнта. По-третє, слід довести, що між порушенням обов'язку та шкодою існував причинно-наслідковий зв'язок. І по-четверте, треба довести, що шкода була не надто віддаленою у часі.

Література:

1. Конституція України: Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 03.10.2020).

2. Цивільний кодекс України; Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003, №№ 40-44, ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

3. Свистун Л. Я. Розмежування договірної та деліктної відповідальності у сфері надання медичних послуг. *Науковий вісник публічного та приватного права. Цивільне право і цивільний процес; сімейне право*. 2015. № 1. С. 28–34. УДК 347.121.2.

4. Майкут Х. В. До питання цивільно-правової відповідальності у сфері медичної діяльності. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Юридичні науки*. 2017. Том 1. № 1. С. 84–87. УДК 347.51.

5. Булеца С.Б. Особливості цивільно-правової відповідальності в медицині. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Право*. 2013. Том 1. № 21. С. 168–171. УДК 347.5.

ЗАКРИТТЯ ПРОВАДЖЕННЯ В ЦИВІЛЬНІЙ СПРАВІ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ВІДСУТНІСТЮ ПРЕДМЕТА СПОРУ

Короєд С. О.

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри права*

*Приватного вищого навчального закладу Університету Короля Далина
м. Івано-Франківськ, Україна*

Цивільне судочинство як процесуальна діяльність суду та інших учасників процесу з розгляду і вирішення цивільних справ здійснюється щодо предмета спору та в межах предмета спору. Адже саме щодо предмета спору позивач викладає свої вимоги у позовній заяві (ч. 1 ст. 175 ЦПК); саме щодо предмета спору учасники справи викладають зміст та підстави своїх вимог і заперечень, а також задають

питання (ч. 2 і 6 ст. 227 ЦПК); саме щодо предмета спору учасник справи розпоряджається своїми правами на вільний розсуд (ч. 3 ст. 13 ЦПК); зібрані в справі докази мають стосуватися предмета спору (ч. 7 ст. 81, ч. 2 ст. 13 ЦПК) тощо. Поняттям «предмет спору» визначається й тотожність спору, тобто спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав (п. 3, 5 ч. 1 ст. 186, п. 3 ч. 1 ст. 255, п. 4 ч. 1 ст. 257 ЦПК України), повторне вирішення якого не допускається.

Поряд із зазначеними законодавчими положеннями новий Цивільний процесуальний кодекс України в редакції Закону від 3 жовтня 2017 року № 2147-VIII (на відміну від попередніх редакцій ЦПК України 1963 р. і 2004 р.) на законодавчому рівні вперше закріпив таку підставу для закриття провадження в цивільній справі, як відсутність предмета спору (п. 2 ч. 1 ст. 255 ЦПК). Проте сам Кодекс дещо неоднозначно характеризує предмет спору, про що свідчать положення п. 1 і 3 ч. 2 ст. 50, п. 1-1 ч. 1 ст. 150, ч. 3 ст. 151, ч. 1 ст. 152, ч. 3 ст. 199. Відсутнє однозначне розуміння предмета спору в цивільній справі й в юридичній літературі. Це не сприяє єдиному розумінню та юридичній визначеності в застосуванні на практиці такої підстави для закриття провадження в цивільній справі, як відсутність предмета спору, свідченням чого є окремі рішення Верховного Суду.

В юридичній літературі з цивільного процесу термін «предмет спору» зустрічається часто, проте характеристика цього процесуального поняття не наводиться, його ознаки не виділяються, зміст не розкривається. Лише в підручнику з цивільного процесу С.В. Васьковського нам вдалося знайти хоч якесь пояснення, що саме охоплюється поняттям «предмет спору»: в одному випадку говориться про можливість «придбання» відповідачем предмета спору (наприклад, майно, зобов'язання), в іншому випадку зазначається, що предмет спору становить «право або обов'язок» [1, с. 230, 319]. Тобто бачимо, що предметом спору може бути майно, права та обов'язки. Саме з цього виходить й чинний ЦПК. Ми визначали предмет спору (який ототожнюємо із предметом судового розгляду) як конкретні матеріальні правовідносини, права і обов'язки, конкретну спірну правову конфліктну ситуацію, що потребує свого розв'язання в суді в ході судової цивільної процесуальної діяльності [2, с. 102–103, 108]. В літературі з господарського процесу предмету спору приділено більше уваги, адже в господарському судочинстві в тексті ГПК вже тривалий час існує така підстава припинення провадження в справі, як відсутність предмета спору. Фахівці з господарського процесу предметом спору визнають права (зокрема право власності на майно або право користування ним) та спірне матеріальне правовідношення між сторонами. Припинення провадження у зв'язку із відсутністю предмета спору в господарському

судочинстві можливе, зокрема, у таких випадках: припинення існування предмета спору (наприклад, здійснене в установленому порядку скасування оспорюваного акта), якщо між сторонами у зв'язку з цим не залишилося неврегульованих питань; спір урегульовано самими сторонами шляхом перерахування боргу (передачі майна чи усунення перешкод у користуванні ним) після звернення кредитора з позовом за умови подання доказів такого врегулювання [3, с. 57, 223–224].

Для цивільного судочинства зазначена підстава закриття (припинення) провадження у справі є новою і до кінця не зрозумілою, що породжує на практиці певні труднощі. Усував такі недоліки в правозастосуванні Верховний Суд. Так, наприклад, в справі за позовом дружини померлого до брата померлого про визначення додаткового строку для подання заяви про прийняття спадщини, постановою апеляційного суду провадження в справі закрито у зв'язку із відсутністю предмета спору з посиланням на правила нового ЦПК України (пункт 2 частини першої статті 255), оскільки, на думку апеляційного суду, так як позивач на час відкриття спадщини проживала разом із спадкодавцем, тому відповідно до частини третьої статті 1268 ЦК України вважається такою, що прийняла спадщину, а отже вона не пропустила строк для прийняття спадщини. Верховний Суд з приводу закриття провадження у справі у зв'язку із відсутністю предмета спору зауважив, що прикладами відсутності предмета спору можуть бути дії сторін, чи настання обставин, якщо між сторонами у зв'язку з цим не залишилося неврегульованих питань або самими сторонами врегульовано спірні питання. Оскільки право позивачки на спадщину оспорується і навіть у разі доведення того, що позивачка не пропустила строк для прийняття спадщини, але є невизначеність у правах і обов'язках сторін, а у справі наявний іноземний елемент, це не дає підстав стверджувати про відсутність предмета спору у справі (постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 03 травня 2018 року в цивільній справі № 404/251/17, провадження № 61-13405св18).

В іншій справі у спорі між батьками про визначення місця проживання дитини з тих підстав, що відповідач відмовляється у добровільному порядку укласти договір про визначення місця проживання дитини, а тому виникла необхідність у встановленні місця проживання дитини разом з позивачкою, ухвалою суду першої інстанції, залишеною без змін ухвалою апеляційного суду було закрито провадження у справі на підставі п. 2 ч. 1 ст. 255 ЦПК, оскільки відповідач у відзиві на позовну заяву зазначив, що сторони після розірвання шлюбу дійшли згоди щодо місця проживання малолітнього сина разом з матір'ю та написав нотаріально засвідчену заяву про те, що він не заперечує щодо постійного місця проживання сина разом з матір'ю. Верховний Суд

зробив висновок, що якщо предмет спору став відсутній після відкриття провадження у справі, то залежно від обставин, що призвели до зникнення такого предмета, та стадії цивільного процесу, на якій він припинив своє існування, сторони мають цілий ряд передбачених законом процесуальних можливостей припинити подальший розгляд справи, зокрема шляхом залишення позову без розгляду, відмови від позову або від поданих апеляційних чи касаційних скарг, визнання позову відповідачем, укладення мирової угоди тощо. У зв'язку з цим Верховний Суд зазначив, що відсутність заперечень з боку відповідача щодо проживання дитини разом із позивачем не дає підстав стверджувати про відсутність предмета спору у справі (постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 13 травня 2020 року в цивільній справі № 686/20582/19-ц, провадження № 61-1807св20).

Повертаючись до змісту поняття предмета спору зауважимо, що предметом спору варто визнавати лише права і обов'язки, а не матеріальні правовідносини, оскільки права і обов'язки як раз й становлять зміст таких правовідносин. Не можна погодитись із віднесенням до предмета спору речей (майна), оскільки юридичний спір існує саме щодо прав на таке майно (права власності, права користування тощо). Тому предмет спору юридично може стосуватися лише прав і обов'язків. До того ж, як ми аргументували раніше, предмет спору є предметом судового розгляду, проте безпосередньо «річ» або «майно» не може бути предметом судового розгляду; останнім можуть бути лише права та обов'язки щодо такого майна. А відтак навіть знищення речі при розгляді справи в суді не може означати відсутність предмета спору, якщо між сторонами залишилися неврегульовані спірні питання щодо прав на таке майно.

Враховуючи, що права та обов'язки становлять зміст спірних матеріальних правовідносин сторін, тому варто погодитись, що відсутність предмета спору означає відсутність спірного матеріального правовідношення між сторонами (адже спірне матеріальне правовідношення, як було зазначено вище, розглядається як предмет судового розгляду). Отже відсутність спірного матеріального правовідношення, тобто відсутність предмета судового розгляду, тягне за собою припинення провадження у справі. А підстави припинення матеріального правовідношення як цивільного зобов'язання визначені Цивільним кодексом. І лише за відсутності спору сторін щодо відповідних прав та обов'язків і відсутності з боку жодної із сторін дій, які свідчать про наявність між ними неврегульованих спірних питань, тільки тоді мова може йти про закриття провадження в справі на підставі п. 2 ч. 1 ст. 255 ЦПК – у зв'язку із відсутністю предмета спору.

Література:

1. Васьковский Е. В. Учебник гражданского процесса / Е. В. Васьковский; под редакцией и с предисловием В. А. Томсинова. М. : Издательство «Зерцало», 2003. 464 с.

2. Короед С. О. Предмет спору, предмет позову, предмет судового розгляду, зміст позовних вимог, вимоги позивача: співвідношення процесуальних понять за проектом нової редакції ЦПК України в контексті їх уніфікованого розуміння Держава і право: Збірник наукових праць. Серія Юридичні науки. Випуск 77 / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. К.: Вид-во «Юридична думка», 2017. С. 99–112.

3. Господарське процесуальне право: Підручник / О. П. Подцерковний, О. О. Квасніцька, Т. В. Степанова та ін.; за ред. О. П. Подцерковного, М. Ю. Картузова. Х. : Одісей, 2012. 400 с.

СУБ'ЄКТИВНЕ ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО НА НЕРУХОМЕ МАЙНО ТА ІНТЕРЕС ЩОДО НЬОГО ЯК ОБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ: ПРОБЛЕМИ СПІВВІДНОШЕННЯ

Спесівцев Д. С.

кандидат юридичних наук,

старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін

Волинського національного університету імені Лесі Українки

м. Луцьк, Україна

В положеннях чинного цивільного законодавства України, зокрема Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) (ст.ст. 15, 16, 17 та ін.), а також в сучасних цивілістичних розробках відносно часто зустрічається парне використання термінів «права» та «інтереси». В результаті цього в понятійно-категоріальному апараті цивільного права термінологічне словосполучення «права та законні інтереси» або «права та інтереси» набуло характеру мовного штампу. Однак, незважаючи на це, зв'язок між відповідними категоріями залишається до кінця не розкритим.

Однією зі сфер, в якій відбувається чи не найбільше наближення прав та інтересів виступає сфера охоронних цивільних правовідносин для якої характерне застосування способів цивільно-правового захисту, що особливо актуально для цивільного обороту нерухомого майна, який характеризується підвищеними юридичними ризиками. Визначення співвідношення прав на нерухоме майно та інтересів щодо нього як